Herzschlag einer Landschaft

“… die wunderbarste Insel, die Königin der Ägäis, die schönste der ganzen Welt…” (Andreas Embirikos, “the great Eastern”)

“… eine von Menschhand geschaffene Kalligrafie, eine Synthese der Landschaft, eine Schrift, welche den Ort prägt…” (Giorgos Saltaferos, “Kathimerini”, 31. Mai 2014)

“Dunkel – Hell” lautet der Titel der Diplomausstellung von Giorgos Saltaferos an der Universität Bern. Der Keller des alten Familienhauses am Hang über dem Meer hatte ihn zu dieser Thematik inspiriert. Das spärliche Licht, das durch das kleine Fenster drang, beleuchtet und modellierte fragmentarisch alte Vorratskrüge, geheimnisvolle Ackergeräte, Körbe, Säcke, den Holztisch, Fässer und Kisten. Saltaferos verwandelte diese Vision in hochformatige Malereien, die in ihrer Verinnerlichung, ihrem Farbklang und ihrer Abstraktion an Ikonen denken liessen.

Nun ist der Künstler zurück auf Andros. Und wieder ist es das Licht, das ihn fasziniert. Er findet das Dunkel – Hell nun in der einzigartigen Kulturlandschaft von Korthi, seines Inseltals, in der Welt, die er seit seiner Kindheit erlebt und liebt. Hier entstand durch Jahrhunderte ein menschliches Gesamtkunstwerk: die Verwandlung der kargen Abhänge in terrassierte Äcker, in Fruchtland. Kein Stein blieb unbeachtet. Anonyme Generationen verwandelten ihr Land in eine geometrisch gestaltete, rhythmische Landschaftsskulptur. Sie bauten Treppenwege zwischen Doppelmauern, auf denen sich Mensch und Tier sicher bewegen konnten, vorbei an Wassermühlen, Dreschplätzen, verborgenen Brunnen, kleinen Kirchen, Olivenhainen und Taubenhäusern. Sie brachen wuchtige Schieferplatten aus der Erde und richteten sich auf, wie Wächter zu langen Mauerreihen, welche noch heute wie Perlenketten am Hals der Berge glänzen.

Saltaferos lebt in diesem Raum; er hat den Rhythmus dieser Landschaft mit ihren unendlichen Variationen, die ähnlich und doch immer anders sind, in seiner neuen grossen Werkgruppe meisterhaft in Malerei umgesetzt. Pinselfleck reiht sich an Pinselstrich, wie ein Meiser, der Stein um Stein zum Bauwerk fügt. Die Bilder zeigen zwar auf den ersten Blick Landschaften; aber beim teilhabenden, vertieften Betrachten, verwandeln sie sich in geheimnisvolle Kalligrafien, werden zu neuen Partituren. Es liegt an den Betrachtenden, wie sie dieses Licht– und Schattenspiel lesen wollen, welches Echo in ihnen nachklingt, ob sie fasziniert von Einzelheit zu Einzelheit schauen oder ob sie das Gesamte wie aus der Vogelschau überblicken. Diese Bilder zeigen einerseits reale Landschaften und sind andererseits rein abstrakt malerische Ereignisse. Dieser Zweiklang macht das Werk so spannend.

In der Haltung und im Schaffen von Giorgos Saltaferos öffnet sich eine Parallele zu Andreas Empirikos, dem grossen griechischen Lyriker und Fotografen. Auch er hat andriotische Wurzeln, auch er kehrt aus der Fremde auf seine Insel zurück, erforscht sie mit der Kamera fotografierend und besingt sie mit enthusiastischen Worten. Für beide Künstler ist Andros das Juwel des Archipels, ihre geistige Heimat.

Katharina Bütikofer, Künstlerin, Kuratorin, Fachdidaktikerin für Bildende Kunst, 2021

Ο παλμός του τοπίου

«ἡ νῆσος ἡ ἔκπαγλος, ἡ βασιλίς τοῦ Αἰγαίου, ἡ ὡραιοτέρα ὅλων τοῦ κόσμου, ἡ νῆσος ἡ γενέτειρα (Ανδρέας Εμπειρίκος, «Ο Μέγας Ανατολικός»)

«Σκιόφως» τιτλοφορείται η διπλωματική έκθεση του Γιώργου Σαλταφέρου στο πανεπιστήμιο της Βέρνης. Πηγή της έμπνευσής του τότε είχε αποτελέσει το κατώι του πατρικού σπιτιού, χτισμένο στην πλαγιά πάνω από τη θάλασσα. Το λιγοστό φως ορμά από το μικρό παράθυρο, φωτίζει και διαμορφώνει αποσπασματικά παλιούς αποθηκευτικούς πίθους, μυστηριώδη γεωργικά εργαλεία, πανέρια, σάκκους, το ξύλινο τραπέζι, βαρέλια και μπαούλα. Ο Σαλταφέρος, τότε, μεταμόρφωνε αυτό το θέαμα σε κατακόρυφες ζωγραφιές οι οποίες στην αφομοίωσή τους, στην τονικότητα και στην αφαιρετικότητά τους μπορούσαν να αναγνωστούν σαν αγιογραφίες.

Τώρα ο καλλιτέχνης έχει επιστρέψει στην Άνδρο. Το φως είναι και πάλι αυτό που τον συναρπάζει και αυτή τη φορά βρίσκει το σκιόφως στο μοναδικό αγροτικό τοπίο του Κορθίου, τη νησιωτική περιοχή του, τον κόσμο που έζησε και αγάπησε στην παιδική του ηλικία. Εκεί έχει δημιουργηθεί μέσα στους αιώνες ένα ανθρώπινο ομαδικό έργο τέχνης, η μετατροπή των άγονων πλαγιών σε κλιμακωτά καρποφόρα χωράφια. Καμία πέτρα δεν απομένει απαρατήρητη. Ανώνυμες γενιές μετέτρεψαν τη γη τους σε γεωμετρικό ρυθμικό τοπιογραφικό γλυπτό. Έχτισαν δρόμους από σκαλιά ανάμεσα σε διπλούς μαντρότοιχους, που μεσα τους άνθρωποι και ζώα κινούνται με σιγουριά μπροστά από νερόμυλους, αλώνια, τοξοτές βρύσες, ξωκκλήσια, λιοτρίβια και περιστερώνες. Σπάζοντας σχιστολιθικούς ογκόλιθους μέσα από τη γη, τους ανόρθωσαν σαν φύλακες σε μακρινές τοιχογραμμές που αστράφτουν ακόμα σήμερα σαν μαργαριταρένια κολιέ στον λαιμό των βουνών.

Ο Σαλταφέρος ζει σ' αυτόν τον χώρο. Έχει μετατρέψει τις άπειρες ποικιλίες του τοπίου, τις εκ πρώτης όψεως όμοιες και παρόλα αυτά διαφορετικές στη νέα σειρά έργων του με ζωγραφική μαεστρία. Η πινελιά γίνεται γραμμή, έτσι όπως ο πρωτομάστορας συνταιριάζει πέτρα πάνω στην πέτρα, για να φτιάξει το οικοδόμημα. Οι εικόνες μοιάζουν με τοπίο στην πρώτη ματιά, αλλά οι παρατηρητικοί, λεπτομερείς, εμβριθείς θεατές τις μετουσιώνουν σε μυστηριακές καλλιγραφίες με αποτέλεσμα αυτές να γίνονται νέες παρτιτούρες. Απομένει στους θεατές να επιλέξουν πώς θα αναγνώσουν αυτό το φως και το παιχνίδι των σκιών, ποια απήχηση θα έχει ο απόηχός τους, αν θα οδηγηθούν συνεπαρμένοι από μοναδικότητα σε μοναδικότητα ή αν θα αντιληφθούν αυτό το σύνολο όπως βλέπει τη γη ένα πουλί που πετά ψηλά. Αυτά τα έργα από τη μία είναι τοπιογραφίες, από την άλλη αποτελούν αφαιρετικά ζωγραφικά γεγονότα. Αυτή η διπλή ηχώ είναι που συναρπάζει.

Στη στάση και στο έργο του Σαλταφέρου ταιριάζει ο παραλληλισμός με τον Ανδρέα Εμπειρίκο, τον μεγάλο Έλληνα ποιητή και φωτογράφο. Με τις ίδιες Ανδριώτικες ρίζες κι εκείνος, όταν επιστρέφει από τα ξένα στο νησί του, το εξερευνά φωτογραφικά και το εξυμνεί με λέξεις ενθουσιώδεις. Και για τους δύο η Άνδρος είναι το πετράδι του Αρχιπελάγους, η πνευματική πατρίδα!

Katharina Bütikofer
Artist, Curator, Tutor at the University of Bern Switzerland
August 2021

The pulse of the landscape

“The island of exquisite beauty, the queen regnant of the Aegean, … the fairest of all in the entire world, the birthplace island” (Andreas Embirikos, the Great Eastern)

“A man-constructed calligraphy composing the landscape, a pattern that distinguishes the specific location” (Giorgos Saltaferos, Kathimerini, 31 May 2014)

Giorgos Saltaferos's dissertation at the University of Bern was titled “Penumbra”. Back then his source of inspirit ion was the cellar of his family home built on the hillside overlooking the sea. The fading light plunges through the tiny window, illuminates and molds old crocks, mysterious agricultural tools, baskets, sacks, a wooden table, barrels and chests. Saltaferos would transform this spectacle into vertical paintings whose integration, tonality and abstraction could make them present themselves like some sort of religious painting.

At present the artist has returned to Andros. Still fascinated by the light, he rediscovers the penumbra at the unique rural landscape of Korthi, his island region, the environment where he grew up and that he loved in his childhood. It is in this place where barren slopes have been converted into terraced fertile fields, a collective art project through the centuries. Anonymous generations of men have shaped their land to look as geometrical sculpture. They have built roads through double stonewalls, among which human and animals move with confidence past watermills, threshing floors, arch fountains, small chapels, oil mills and dovecotes. Breaking the huge slates from the earth, they raised them high so as to be wardens of long lines of walls that sparkle until now like pearl necklaces on the mountains' neck.

Saltaferos lives in this setting. He has used his artistic prowess to converted the infinite diversities of the landscape which at first glance seem identical and yet dissimilar in a new series of paintings. A stroke of brush becomes a line in the same way that a master builder matches one stone over another in order to complete the building. At first glance, the images resemble a landscape yet the observant, elaborate and profound beholder will transfigure them into mystical calligraphies until they become new music scores. It remains to be seen how the viewers will choose to read the light and the game of the shadows, what their impact will be, whether they will guide themselves from one uniqueness to another or they will perceive this collection through the eye of a bird flying high in the air. These creations constitute landscape art paintings, however, they are simultaneously abstract artworks. This dual echo is fascinating.

The stance and artwork of Saltaferos compares with those of Andreas Empeirikos, the great Greek poet and photographer. They share the same Androtic roots and the poet himself, upon returning to his homeland, explores his island with his camera and praises it with enthusiastic words. For both of them Andros is the jewel of the archipelago, the spiritual homeland!

Katharina Bütikofer
Artist, Curator, Tutor at the University of Bern Switzerland
August 2021